Budapesti emlékalbum

Bársonyba kötött, aranykapcsos emlékalbum helyett magyar irók szürke betüi sorakoznak egymás után ide fel. Budapesti emlék a magyar vidék számára, olvasóinknak, a magyar közönségnek. Ilyennek látjuk Budapestet mi. Ez a néhány kis cikk, igy csokorba kötve, legyen emlékezés István nagy királyunk szentséges és szép ünnepén.

Budapest mosolya

Mikor az embert egy már rövidnek nem is minősithető élet emlékei kötik ehhez a városhoz, meglehetősen bajos megmondani, vagy talán inkább elhatározni: mi az, amit benne a legjobban szeret és a szivéhez legközelebb érez? Bajos még akkor is, ha magát deresen és kopaszon is a bádogtetős tornyu falu fiának érzi, amelyet rövidnadrágos gyerek korában hagyott el, tehát igenis van egy bizonyos perspektivája, távlata, amelyből a Várost nézi. Az bizonyos, hogy szeretem Budapestet, annyira szeretem, hogy több, sokkal több szeretetet kivánnék neki, mint amennyivel általában itthon emlegetni és sokszor kezelni is szokták. Mert azt meg kell állapitani, hogy kritizálóbb kedvü, szigorubb és csufondárosabb hajlandóságu házanépe egyetlenegy európai nagyvárosnak sincs, mint Budapestnek, ahol az elvető, lekicsinylő gesztus librettójává tették ezt a mottót, hogy: Ez Pest!

Ahogy a budapestiek Budapestről beszélnek, nagyon furcsa hatást kellene, hogy tegyen az emberre, ha hamarosan rá nem jönne, hogy ez — megint csak egy olyan specialitása ennek a városnak, amelyre nem egy haragos tekintet, hanem egy meleg és elismerő mosoly dukál. Mert ezt az itthon mindent leintő, lekicsinylő, kigunyoló, fölényeskedő és cinikus pestit ha nem két heti, hát két hónapi távollét után Párisban, Bécsben, Londonban vagy Buenos Airesben is halálos melancholiába nyomja a honvágy ez után a «rettenetes fészek» után és a Rigi csucsának minden kristályos frisseségét odaadná egy szippantásért abból a vastag, rosszagu és fertőzöttből, amit «Budapesten levegőnek neveznek». Ez az egész ajkbiggyesztés, korholás, leszólás és kielégithetetlenség semmi más, mint egy vad és határtalan, fiatalosan szemérmes szerelem ehhez a hol «büdös»-nek, hol meg «bünös»-nek bélvegezett városhoz, amely semmi mással se tud és nem is próbál védekezni, csak azzal, hogy szép és mindig szebb lesz és egy folytonos, megakaszthatatlan, elronthatatlan és elhárithatatlan szépülésben tartja örökösnek a fiatalságát. Nem lehet annyi rosszat épiteni és annyi jót elmulasztani, hogy ez a szépség egyetlen mosolyával ne diadalmaskodjék vádon, gunyon, rágalmon, cinizmuson, — könnyen, ellenállhtatlanul és gyógyithatatlanul. Ha a hunyó Nap odaveti biborát a budai hegyekre, a Dunára, a Szigetre, a pesti háztenger kőhullámaira, ez ellen ugyan szavalhat és épithet minden kritika és minden bölcsesség, azért mégis sose felejti el, aki egyszer látta és mindig éjszaka lesz annak, aki hozzászokott, hogy lássa és nem láthatja.

Ha tehát már muszáj megmondani, hogy mit, azt mondom, hogy ezt! Ezt szeretem a legjobban. Budapest örök és el nem törölhető mosolyát. És ha a jó Isten ezt a mosolyt nekünk adta, bizonyára tartogat a számunkra olyan örömet is, amely megéri ezt a mosolyt és megérdemli.

Szöllősi Zsigmond

Budapest aortája

Ne vegyék különcködésnek, ha őszintén bevallom, hogy ragyogó fővárosunk tömérdek szépsége és érdekessége közül nekem legkedvesebb látványosságom — a Rákóczi-ut. Ami az aorta az emberi test érrendszerében, az a Rákóczi-ut Budapest vérkeringésében: a fő- vagy ha ugy tetszik, a törzsverőér. Ide ömlik bele a sziv arteriás vére s innen ágaznak szét a többi erek. A Rákóczi-utba torkollik a főiegenforgalom, egyfelől a keleti pályaudvar irányából, másfelől a nyugati pályaudvar — nagyköruti szakaszán. Egyenes irányban föl- és lefelé messzire elnyulik: ki a liget felé a Thökölyuton át, be, a Gellérthegyig, a Kossuth Lajos-utcán és Erzsébet-hidon át. S hatalmasan ágazik szét jobbra és balra: középen a Nagy-körutra, a végén a Vilmos császár-ut és Muzeum-körutra. Az embertömeg, mely a fő- és mellékágakon éjjel-nappal nyüzsög, adja meg leginkább Budapestnek metropolis jellegét. Amikor éjfél után a mellékágakban már elcsendesednek az utcák s csak egy-egy elkésett éjjelező bandukol hazafelé, a Rákóczi-ut mindig eleven; a nagyváros élete itt még mindig többé-kevésbé zajosan és hevesen lüktet.

Az aorta-hasonlat még abban is találó, hogy Budapest két tüdőszárnya közé esik: a Duna és a Városliget közé. S valóban a Rákóczi-uton át jut Budapest lakosságának legnagyobb része — friss levegőhöz. De amit legjobban szeretek ezen az aorta-uton, az a rész, ahol a két körut keresztezi: a Nemzeti Szinház előtti négyszög. Különösen amióta a közlekedési rendőr magasba nyuló fogantyuja dirigálja a forgalmat, mindig a sziv lüktetésére kell gondolnom: hol összehuzódik, hol kitágul, aszerint, ahogy a járművek és gyalogosok tömegét megállásra vagy továbbhaladásra vezényli. S megint ne vegyék különcködésnek, ha kijelentem, hogy ez a négyszög az én legkedvesebb pihenőállomásom. Mikor itt állok, pihen az agyam, pihennek az idegeim, mert csak a szemem van elfoglalva. Látom az életet és nem filozofálok rajta. Gyönyörködtet a nagy és szakadatlan mozgás látványa, — mert hisz a mozgás az élet. S csak futólag villan át a gondolat, hogy mennyire egybeesik ezen a hatalmas uton az élet és halál mozzanata: amikor utolsó utjára kisérik a nagy és hires halottakat. De még ez sem rontja hangulatomat. Arra a nyolcvanesztendős bőrkereskedőre gondolok, aki, valahányszor a gyászmenet elvonult boltja előtt, nagy életakarásában mindig megjegyezte szomszédjának: — «hja, mindnyájunknak ez a vége»; és sohasem tévesztette el ugy, hogy mindnyájunknak. Nem hitte, hogy rá is kerül a sor. A Rákóczi-uttal ő is örökéletünek képzelte magát.

Bakonyi Miksa

Végállomás

Kint a halottasházban csak délfelé indul meg az igazi munka.

Reggel csak holmi piszmogás folyik. Némi tisztogatás, sok unalom, valami undor is. Ilyenkor, sőt még a délelőtt folyamán is csak a szegényebb közönség használja. Sokszor hárman és négyen is egyszerre, hogy az épület hátulsó részéből vágtatva menjenek a rendszerint közös sir felé. Nagy gyászpompa nincs. Nagy papi segédlet nincs. Koszoru se igen akad. Még kisérő se. Az ilyen alakok számára nem is érdemes a temetés. Még borravaló se csendül utánuk.

Még a sirások is csak odasercintve végzik el a munkát.

Délfelé már nagyobb az érdeklődés. Már jönnek zsirosabb pasasok is. Holmi kereskedők, tisztes családanyák, választó polgárok, adókivető bizottsági tagok is, akiknek a sok reájukhalmozott jókivánság siettette az utjukat, bankemberek és hivatalnokok, magánzók és háztartásbeliek. Lassan autókkal telik meg a környék. Viaszgyertyák kórusa ég. Énekszó hangzik. Nagy papi segédlet vonul fel. (Most már érdemes.) Koszoruhegy emelkedik. A finom zsebkendő átnedvesedik; a nedvesség oka állitólag: a könnyek.

A hulla meg csak fekszik. Az érettségire készült szalonkabátban, vagy a gyorsan elkészült fekete toilette-ben. Fekszik és néz. Néha dühös is, hogy nem tud megfordulni, mikor ott lát maga körül mindenkit, akiknek legszivesebben nem az arcát mutatná. Sőt ellenkezőleg.

Néha akadnak diszhalottak is, akikhez testületek vonulnak ki. Kicipelik a diszlepleket. Szótöbbséges határozattal megrendelik a koszorukat. Elmondják a diszbeszédeket, rendszerint olyanok, akik szeretnék, hogy a nevük az ujságokban szerepeljen. Főleg pedig kijön mindenki, hogy megnézze, vajjon biztosan hulla-e a hulla s nem történt-e valami félreértés. Olyankor azután felsóhajtanak a megváltoztathatatlanban való megnyugvással és jólelküen, hogy már semmi segitség nincs, megindulnak a végevárhatatlan gyászbeszédek, hogy milyen nagy volt, aki kicsi és milyen bölcs, aki Isten nyugosztalja, de nagy barom volt, hogy mennyit adott a szegényeknek, holott tudja mindenki, hogy az az áldott rossz szive ölte meg. Semmi se elég jó és semmi se elég drága s a halotti beszéd glóriájában a lelkiszemek előtt megjelenik az elnöki szék, a főnöki iróasztal, az igazgatói szoba, ami a szegény halálával — Isten nyugosztalja — unberufen — megürült.

Őszinte temetés ritkán akad. De a sirnál az is véget ér. Visszafelé már számolja mindenki, hogy az egész cécó milyen sokba került, meg hogy a Pistikének megint uj ruha kell, meg hogy nablás, amit a temetkezési vállalatok csinálnak, meg hogy szegény Borbála jobbkor is meghalhatott volna. No de azért holnap ki kell hozni sirjára hazulról a háromtő muskátlit.

Néha vannak mondaine temetések is. Érdekesebbek, mint egy-egy premier. Last fashion. Divatrevü. Mert a gyászhoz külön ruha kell, amit nem mindenki engedhet meg magának, Igaz, hogy a halott barátnő felett érzett őszinte fájdalom a nagy kiadást rendesen megéri. Ilyenkor azután hallatszanak néha felszisszenések:

— Nézd a Pitypangnét, hát nem a Márkus Dórival jött ki!

— Izléstelenség!

— Szegény Aranka, ha most kikelhetne a koporsójából, hogy jól szétcserditsen közöttük.

De szegény Aranka nem kelhet ki, izlésesen szabott koporsójából csak holmi főuri nonchalaance-szal hallgatja a pap énekét, hogy valahol lesz még viszontlátás, amilyen pechünk van s hallgatja férjének csendes zokogását ott a koporsó végében, aki ebben az egész nagy sokaságban az egyetlen talán, aki nem tudja, hogy micsoda vakmerő szemtelenség, ha a Márkus Dóri a Pitypangnéval jött ki pont az ő Arankájának a temetésére. Aranka, pardon, szegény jó Aranka csak unatkozik, mint a divatos nőorvos várószobájában szokott, kissé ideges is és már szeretné, ha tul lenne rajta. Rémes, hogy ezek a kukacok milyen sokáig váratnak magukra.

Azután szalad még néhány kocsi, nem is csoda, a halottak gyorsan lovagolnak. Azután csend lesz. Még az őrök nyugalomházának is joga van néhány órai nyugalomra.

De talán mégse.

Pedig már minden elcsendesedett. Mégis az egyik sarokból valami kuncogás hallatszik. Az egyik temetőőr noszogat valami odatévedt munkásleányt.

— Ugyan nyughassék már! Nem látja amott a halottat.

— Ennek már mindegy. Csak nem gondolod, hogy megjön a gusztusa tőle.

Nem is jön meg. A halott csak fekszik, ahogy egy jól nevelt halotthoz illik, kinn a csendes temetőben, ahol soha nincs csend és mig balvádlijában az enyészet elsőharapását érzi, nagy megnyugvással veszi tudomásul, hogy az élet ujra előlről kezdődik.

Pünkösti Andor

Labda a sinek között

Párisban, Londonban, akár van egyke-gond, akár nincs, a gyermek szent. Tabu. Tilos hozzányulni, megzavarni, hivatalok, nagybajuszu szálas rendőrök merev uniformisban gyerekkocsikat segitenek áttolni a forgalmas utcakereszteken, rohanó bankigazgatók autóit állitják meg a kis kolduskirályfiak kedvéért, óvják, megtréfálják, megkacagtatják, védik, segitik a gyereket.

Nálunk ebben a Pesterzsébetig, Szentlőrincig, Kispestig, Ujpestig s egyéb gyárkéményvárosokig terjedő Budapesten nincs fü a gyerekek számára. Van fényes aszfalt benn és van zsufolt téglavilág, füst, piszok a kültelkeken. Lichthófok büzhödt repedései a levegőjük s ha négy-öt szük, hatbokros tere van a városnak valahol, azon vásárcsarnokok romlott levegője lepi be az egymásmellészoritott három-négy pad szabályosra gruppirozott területét.

Van egy Városligetünk, ahol a füre lépni tilos s ahová már ugy összezsufolódott a Dembinszky-, Elemér- és egyéb utcák szánalmas tömegoduiból a sápadt, angolkóros, tüdőbajos gyermekek serege, hogy egy négyzetméternyi szabad tér sincs, egy ugrásnyi hely nincs, labdát dobni nem lehet, levegő nincs, csak szomoruságra és rettegésre van alkalom. Mogorva, életunt csőszök bottal és szitokkal ápolják itt az agyongyötört és agyonfélemlitett gyereket.

Hát azt hiszik a város rendezői, hogy a lépcsős Dunapart, a káposztáshajók kirakodó térsége, az illemhelyes Jókai-szobor nevetségesen szük területe, vagy az agyondrótozott, szabályozott Kossuth Lajos-tér porzó sódere elég, ők már megtették a magukét, levegőt kaptak, helyet kaptak? Tessék végigmenni az Aréna-ut, Orczy-ut hosszu vonalának bármely pontjától a Dunáig: sehol egyetlen lépés, egyetlen tér, egyetlen lélegzetnyi levegő. Hol vannak a minisztériumok görögtüzes szónokai, hol a jótékony egyletek magasrangu vezetői, előkelő teadélutánok, estélyek jótékonycélu önadminisztrátorai?

Most épül megint Budapest. A Hüvösvölgyig, Farkasrétig, Lágymányosig csupa gerenda, állvány minden. Tessék csak megkérdezni a székesfőváros szakértőit és illetékeseit, milyen a tervrajz, hol hagytak helyet a labdának. Fel fogják tenni az okulárét, vagy a monoklit és legjobb esetben rá fognak bökni a cigarettaszopókájukkal a tervrajz néhány pontjára, ahol egy vagy két háztelekny helyet szabadon hagynak. És legfeljebb egy-két grund marad meg, gödrökkel, villamossinek felé guruló labdával és a labda, — ha ugyan egyáltalán ki nem vész a labda is — megint csak oda fog esni a sinek közé. Amig a gyerek is ki nem vész, vagy oda nem esik.

Mert fő a sin. Amin az illetékesek közlekednek az előlépések, minősitési táblázatok és ordók copfos megállói felé.

Borbély Andor

Ember és természet

Esztendők óta járom Európát; sokszor ötletszerüen; valami különös nyugtalanságtól hajtva! De Budapest párjával még nem találkoztam...

Eddig öt Velencéhez volt szerencsém. Az első Velence az a Velence volt, amelynél a Velence maga a város neve s nem jelzője! A második Velence — Amsterdam képében jött elém! A harmadik Velence — Stockholmnak a láttára jutott eszembe! A negyedik Velence — egy plakáton volt olvasható s Prága szépségét akarta jellemezni a hiszékeny idegenek számára! Az ötödik Velence — valahol Székesfehérvár környékén van, erről csak ugy véletlen tudok; a vasutról láttam, hogy létezik!

Budapest azonban egyedülálló maradt! Nincs még egy európai város, amelyet a természet annyi áldással bővelkedtetett volna, mint Magyarország fővárosát!

Ezt a sok áldást akarja talán mérsékeltté tenni az az emberi koponya, amely kitalált egynémely oly dolgot, amely már furcsaság!

Egyetlen Pest!

Egyetlen pesti furcsaságok!

O, sancta simplicitas!

Például: Pest az egyetlen olyan város, ahol a játszótereket a vonat mentén helyezték el. Pont a jó, ózondus füstbe.

A Lukács- és Császárkertekről van szó. Ahol Pest sokezer gyermeke futkároz, ahol Pest sokezer polgára piheni ki a görnyedő délelőttöket.

A kertek mellett megy a vasut. És néha, amikor egy hosszu tehervonat elment a kert mellett, egész kormosak a gyerekek. Mintha nem is mosdottak volna. Szegények, mit tehetnek ők arról, hogy gonosz felnőttek elszámitották magukat? Csöpp életek, mit tehetnek ők arról, hogy ilyen zsenge létüket is veszélyezteti már a tüdővész? Mert nálunk kevés a Duna friss levegője, kevés a budai hegyek szellője; füstöt kell még hozzá tenni!

Ez azonban csak hitvány kezdet, melynek folytatása lészen, imigy!

A Margitkörut békés lakói, ép legjobb álmukat alusszák, egyszerre vonatzajra kénytelenek felébredni!

S—s—s—s—s—s—s—s

Sokszor nem is tudják: mi van? Csak látják a lehulló szikrákat a nyitott ablakon. Mi van? Semmi. Csak éppen egy tehervonat jár éjjel a legnagyobb budai köruton. Tehervonat, amely sipol, tolat, füstöl. Egész szabadon teszi. Nem bánja azt sem: zavar-e?

S a jó budaiak kellemes levegőjét előnyös feltételek mellett rontja a korom.

Milyen szép Budapest!

S hogy elrontották az emberek!

Miért?

Bölcseségből, vagy butaságból?

Sós Endre